

Veileder «Tempolex better reading 3.0», veilederversjon 1.0

Oppdatert 12. september 2020

INNHOOLD

Innhold	1
Forord	2
Hovedbruksmåter for «Tempolex better reading»	3
Innholdet i og hensikten med øving med «Tempolex better reading»	3
Informasjon om innhold i lister, listenes omfang og vanskegrad	6
Målgrupper for bruk av «Tempolex better reading»	7
Generelle betraktninger om det å lære seg et nytt språk	8
Øvingsprinsippene for «Tempolex better reading», flyt-øving	10
Mer om øvingsprinsippene	12
Etterord	14
Referanser	15

Klikk på det temaet du ønsker å lese, så blir du brakt til riktig sted.

Dersom du ikke behersker bruken av «Tempolex bedre læring» rent teknisk bør du ha «Brukerveiledning administrasjons av Tempolex» tilgjengelig.

Gå til www.tempolex.no : Klikk på fanen «Veiledere», så på knappen «Administrasjon». Du kan lese veiledere på en annen datamaskin / nettbrett, eller skrive den ut.

FORORD

Vi har nå den glede å tilby «Tempolex better reading», versjon 3.0. Programmet inneholder flere lister enn noen gang og systematikken er bedre. Navnene på listene er forbedret slik at det er lettere å forstå hva som er innholdet listene. Ulogiske lister er plukket vekk. Lister med setninger og fortellinger har fått en nivåangivelse. Programmet inneholder 22 Temaer, 170 kataloger og mer enn 1000 lister med ord, setninger og fortellinger.

«Tempolex better reading» er et program i en serie av programmer som har som mål å bidra til å automatisere grunnleggende ferdigheter på en effektiv, pedagogisk og hjerneorganisk riktig måte. Dette ut fra en teoretisk forståelse om at innlæring av basisferdigheter krever både mengdetrening og jobbing med forståelse, og at disse tilnærmingene hører sammen som hånd i hanske. I og med at forståelsesperspektivet er godt ivaretatt i skolen, er fokuset i Tempolex, automatisering. Hovedmålgruppene er barn og ungdom med generelle og/eller spesifikke lærevansker og alle barn i tidlig skolealder.

HOVEDBRUKSMÅTER FOR «TEMPOLEX BETTER READING»

- 1) Repetert lesing, tradisjonell variant. Lese lister med ord/tekst 3 til 5 ganger.
- 2) Repetert lesing, med presjonsopplæring som metode. Øving til flyt. (Ordlister 10 x 30 sek. / Setninger 10 x 45 sek. / Fortellinger 10 x 60 sek).
- 3) Supplement til engelsktimene. Lister og tekster tilpasses undervisningsopplegget.
- 4) Gi tilpassede tekster i lekse (for de elevene der teksten i boken er for krevende).
- 5) Øve på samtale fra dagliglivet og livet på reise. Tekstene kan leses og/eller innholdet kan øves inn, slik at eleven kan beherske flest mulige fraser fra dagligdagse situasjoner.
- 6) Lage egne lister etter behov.

INNHALDET I OG HENSIKTEN MED ØVING MED «TEMPOLEX BETTER READING»

«Tempolex better reading» har 22 temaer. Typisk sett er det 3 kataloger for hvert tema. En katalog med enkelt ord, en med setninger og en med små fortellinger. Under hver katalog er det fra 3 til 20 øvingslister. For katalog 07 er det også en del tegninger.

Hensikten med programmet er:

1. **Gi tilgang til tilsvarende tekster som finnes i lærebøkene, tilpasset ulike ferdighetsnivåer for 1. til 3. trinn.**

Temaene: 01 – Basic English – First / 02 – Basic English – Second / 03 – Basic English - Third

Disse tekstene er også egnet for elever på høyere klassetrinn som trenger øving på dette nivået. Målet med tekstene er:

- a. Øving for å bedre leseflyten med tilsvarende tekst som en finner i lærebøkene.
- b. Begrepstrening for å øke ordforrådet, lære høyfrekvente fraser og setninger.

Enklere og mer kompliserte tekster for de tre første trinne, slik at flere kan få tilpassede tekster å øve på. En kan også begynne med en enkel tekst og så øke vanskegraden etter hvert som ferdighetene bedres.

2. **Bedre den engelske uttalen.**

Temaene: 04 – Letters and sounds / 05 – 44 sounds with words

- a. Automatisere lydene til bokstavene i alfabetet.
- b. Automatisere de 44 lydene i det engelske språket.

- c. Øve på uttale av hørfrekvente ord.
- d. Øve på uttale på ord som er krevende for skandinaver å uttale.
- e. Øve på ord med bokstavkombinasjoner som ikke er vanskelig å uttale, men som en må vite hvordan uttales for å uttale de riktig.

3. **Bedre leseflyt på engelsk / automatisere hørfrekvente ord.**

Tema: 06 – High frequency words

Hensikten er å automatisere lesingen av de mest hørfrekvente ordene.

- a. Enkeltord
  - i. Hørfrekvente ord.
- b. Tekst
  - i. Setninger med svært hørfrekvente ord.
  - ii. Fortellinger med hørfrekvente ord med innhold fra dagliglivet.

Tema: 07 – High frequency nouns and verbs

Hovedhensikten er å automatisere lesingen av de mest hørfrekvente substantivene. Også mulighet for begrepstrening ved å øve på substantiver ved hjelp av tegninger.

Tema: 08 – High frequency prepositions

Hensikten er å automatisere lesingen av de mest hørfrekvente preposisjonene.

Tema: 09 – High frequency adjectives

Hovedhensikten er å automatisere lesingen av de mest hørfrekvente adjektivene.

Tema: 10 – High frequency homophones

Hovedhensikten er å automatisere lesingen av de mest hørfrekvente homofonene og bevisstgjøre eleven på at en del ord skrives ulikt men uttales likt.

4. **Automatisere hørfrekvente tall.**

Tema: 06 – High frequency words (de siste katalogene i 06-temaet)

Automatisere det engelske ordet for et tall, slik at eleven umiddelbart kan si tallet når tallene presenteres i tilfeldig rekkefølge.

5. **Øve på setninger som benyttes i skoletimene.**

Enkelte elever har vansker med å følge med i undervisningen fordi de ikke forstår de engelske frasene læreren bruker relativt hyppig i timen.

Tema: 18 – From everyday life - School

- a. Høflighetsfraser.
- b. Be om hjelp fraser.
- c. Forklaringer fra læreren-fraser.
- d. Be om å få lov fraser, med mer.

6. Øve på fraser fra dagliglivet.

Tema: 11 – Important expressions of daily life

Setninger om å «be om hjelp, tilby hjelp, invitasjoner / akseptere invitasjoner, om aktiv lytting, om spørreord og to be / to have» og «Det tilhører ...»

Tema: 12 – From everyday life – Inside/Outside the house

Ord, setninger og fortellinger om hverdagslivet inne i huset og utenfor huset.

Tema: 13 – From everyday life - Family

Ord, setninger og fortellinger med fokus på familien.

Tema: 14 – From everyday life – Meals

Ord, setninger og fortellinger med fokus på måltider.

Tema: 15 – From everyday life – Small talk

Ord, setninger og fortellinger med fokus på samtale / småprat.

Tema: 16 – From everyday life – Leisure time

Ord, setninger og fortellinger med fokus på fritid.

Tema: 17 – From everyday life – Sleepover

Ord, setninger og fortellinger med fokus på overnatting.

Tema: 18 – From everyday life – School

Ord, setninger og fortellinger med fokus på skole.

Tema: 19 – From everyday life – At the doctor / At the hospital

Ord, setninger og dialoger om det å gå til doktoren eller være på et sykehus.

Tema: 20 – From everyday life – At the bank

Ord, setninger, fortellinger og dialoger om banktjenester, minibank og besøk i banken.

Tema: 21 – From everyday life – Traveling

Ord, setninger og dialoger relevante for det å reise, på flyplassen, toget, restauranter, hotellet med mer.

Tema: 22 – From everyday life – The weather

Ord, setninger og fortellinger med fokus på å snakke om været og forstå værmeldinger.

INFORMASJON OM INNHOLD I LISTER, LISTENES OMFANG OG VANSKEGRAD

Tema	Katalog	Ordlister
01 - Basic English - First 02 - Basic English - Second 03 - Basic English - Third	07a - Words - The week 07b - Sentences - The week 07c - Stories - The week	Lister med setninger: 01 - Sentences - Wearing clothes. - 4-6 words 02 - Sentences - Clothes - Question What / I am wearing Lister med fortellinger: 02 - Dialogue - About family - 90 words 03 - Story - Family dinner in the living room - 75 words

Programmet er bygd opp omkring 22 temaer + Egne ordlister. For hvert tema er flere kataloger, typisk sett tre: En katalog med ord, en med setninger og en med fortellinger.

I navnet til listene er det forsøk å gi en pekepinn på hva listen inneholder.

For ordlistene er ordene i listen ramset opp i navnet til ordlisten.

For setninger står det 4-6 words, dvs at setningen har en lengde på 4 til 6 ord.

Hovedprinsippet er jo lengre setninger jo mer krevende tekst.

For fortellinger står det f.eks. «46 words» som er antall ord i fortellingen. Hovedprinsippet er jo flere ord jo større vanskegrad. For noen fortellinger er det slik at det er fortellingen starter likt i flere lister, men samme fortelling blir lengre når det står flere ord i listen. For noen lister under samme tema er det nye fortellinger for hver liste.

Hvert av de 22 temaene inneholder en rekke undertemaer der de fleste undertemaer er delt i 3 kataloger:

«**Words**» inneholder relevante ord kan leses til flyt eller øves / læres for å huske.

«**Sentences**» inneholder høyfrekvente fraser og setninger knyttet til temet. Fraser og setninger som kan leses til flyt eller øves inn for å huske.

«**Stories**» inneholder små fortellinger som er egnet til å øve leseflyt eller for å se hvordan ordene og setningen som er øvd inn kan benyttes i en sammenheng.

Katalogtypen «Stories» kan ha forskjellige navn:

«**Dialogue**»: Små dialoger f.eks. ved kjøkkenbordet, på restaurant eller ved billettbestilling.

«**Facts**»: Fakta om noe, f.eks. væruttrykk.

«**Procedure**»: F.eks. prosedyrer om sikkerhet på flyplasser eller lignende.

«**Announcement**»: Annonseringer f.eks. fra kapteinen før flyet letter.

I tillegg er «Stories» inndelt i nivåer: Level 1, 2, 3 med eller uten en minus eller pluss bak. Level 1 er enklest.

Nivåene er først og fremst en pekepinn på vanskegrad innenfor samme tema, men det er også slik at det er en viss sammenheng av vanskegradvurdering mellom temaer. Særlig er det slik at Level 1 skal være enkelt for alle temaene. Pluss og minus er en pekepinn på at står det 2 minus så kunne det like gjerne stått Level 1 og står det 2 pluss så er det tvil om det ikke er mest riktig at det hadde stått Level 3. Det har vært et mål å presentere Level 1 for alle temaer, men noen temaer er av en slik art at det har vært krevende å finne Level 1 vanskegrad.

MÅLGRUPPER FOR BRUK AV «TEMPOLEX BETTER READING»

1. Elever med generelle lærevansker, dvs. elever som evnemessig befinner seg under nedre gjennomsnittsområdet. Det vil si cirka 10% av elevene. En god del av elevene som befinner seg i nedre del av gjennomsnittsområdet intellektuelt sett kan også med fordel øve på denne måten. Det er her også snakk om cirka 10% av elevmassen. Da med mål å tilegne seg så mye engelsk at de kan bestille

seg et måltid mat, spørre etter veg ol. Begge disse gruppene av elever har behov for mange repetisjoner grunnet kognitive vansker.

2. Elever som har automatiseringsvansker som medvirkende årsak til lærevansker. Ofte elever med diagnosen ADHD/ADD, men også elever med symptomer på disse tilstandene uten at de fyller kriteriene.
3. Elever med fonologiske vansker, dvs. elever med Dysleksi og dysleksirelaterte vansker. Disse elevene har behov for mange repetisjoner i lesing grunnet fonologisk svikt. Elever med ADHD og/eller dysleksi/dyskalkuli utgjør cirka 5 til 10 % av elevene, da med litt overlapp med elever under punkt 1. Mange av disse elevene trenger øving på leseflyt. De elevene med en kombinasjon av vansker med automatisering og svake evneforutsetninger vil også ha nytte av denne type øving i mer bred forstand.
4. Elever med dyskalkuli eller dyskalkulilignende vansker. Denne gruppen har relativt stor overlapp med ADHD/ADD og dysleksi-gruppen.
5. 2. og 3. trinns elever (kanskje 1. trinn også) som en del av grunnopplæringen for å lære lydene til bokstaver og bokstavkombinasjoner i det engelske språket.
6. Elever som tidligere i opplæringen ikke har automatisert lydene til bokstavene i alfabetet eller de 44 engelske lydene.
7. 2., 3. og 4. trinns elever generelt, for å øve leseflyt og begreper.
8. Elever som trenger øving på uttale eller leseflyt av en eller annen årsak, uavhengig av alder og generelt evnenivå.
9. Elever med særlige behov fra 5. til 10. trinn – Automatisering av engelske lyder, leseflyt, øving på fraser fra dagliglivet. De med størst vansker vil ha nytte av oppgaver tilpasset 1. til 3. trinn.

For å bruke programmet slik det er tenkt må «Brukerveileder – Administrasjon av Tempolex» også leses. For å bedre leseflyten, kan fremgangsmåte i henhold til veileder være viktig for å oppnå best mulig effekt av øvingen.

GENERELLE BETRAKTNINGER OM DET Å LÆRE SEG ET NYTT SPRÅK

Det finnes kun en optimal måte å lære seg engelsk på, det er å snakke engelsk jevnlig, helst daglig, over tid. Den beste varianten er at en er sammen med engelsktalende mennesker, og må snakke engelsk for å forstå og gjøre seg forstått. Alle andre måter er nestbest eller dårligere måter. Nå er det en gang slik at de fleste som skal lære seg engelsk som 2. språk, er ikke sammen med engelsktalende mennesker jevnlig. De lærde strides

om hva som er den nest beste måten å lære et 2. språk på. Er det å lytte mye til engelsk, pugge gloser, prate så mye engelsk som mulig med andre som lærer seg engelsk. For øyeblikket, ser det å pugge gloser, til å være på tur ut som god latin i engelskopplæringen. Vektlegging av lytting og samtale er inn.

Til syvende og sist er det vel nå som før: En variert og systematisk tilnærming med daglige drypp er en god tilnærming. Det vil si lesing, lytting, skriving, snakking, oppslag av gloser, pugging av gloser og øving på grammatikk. Hva som fungerer best for den enkelte varierer. Hvor lett det er å tilegne seg et 2. språk varierer også mye fra person til person. Det er grunn til å tro at de som tilegner seg et språk lett gjør det ved å lese, lytte og prate. Et godt språkkøre og gode evneforutsetninger er viktige bidragsyttere her. De som sliter med å tilegne seg et språk bør satse på lære det grunnleggende til bruk i dagliglivet. Etter all sannsynlighet er disse elevene mer avhengige av en tilnærming som fremmer automatisering, det vil si mange gjentakelser, til lærestoffet sitter.

«Tempolex better reading» er ikke et læreverk, men et supplement til undervisningen. «Tempolex better reading» baserer seg på repetert lesing med presisjonsopplæring som metode, men programmet kan også benyttes på mange andre måter. Programmet gir mulighet til et høyt repetisjonsnivå, det registreres lesetempo og lærer kan registrere antall feil kontinuerlig, slik at elevens fremgang kan følges nøye. Mangel på fremgang oppdages tidlig og kursen kan justeres uten at mye tid har gått tapt. Erfaringen er at systemet fungerer godt uten at antall feil registreres, men det må jobbes med feilene.

Repetert lesing, i form av at en tekst leses om igjen og om igjen, er verdens eldste metode for bedring av leseflyt og leseferdigheter, Meyer og Felton (1999). Repeter lesing som metode har utviklet seg mye de senere årene. Denne kunnskapen er samlet, systematisert og foredlet til et effektivt øvingsprogram i «Tempolex better reading».

«En god lesehastighet er avhengig av en automatisert ordidentifisering, det vil si at leseren har utviklet en evne til å bruke ortografisk strategi ved ordidentifiseringen ..... Tiltak som har den desidert beste effekten på leseflyt og lesehastighet er ulike former for repetert lesing.» Sol Lyster, 2012. s. 68, 70.

Et program som baserer seg på repetert lesing som hovedprinsipp er en god tilnærming til å bli bedre til å lese engelsk, uavhengig av om en er engelskspråklig eller norskspråklig. «Tempolex better reading» slik det er utformet vil i noen grad fungere for engelskspråklige barn, men ordlistestrukturen er valgt ut med tanke på skandinaviske barn, da med utgangspunkt i høyfrekvente og dagligdagse ord. Programmet har også som et hovedmål

å bidra til bedre uttale, en funksjon som utelukkende er myntet på de som skal lære engelsk som 2. språk.

I og med at repetert lesing i henhold til forskning er vurdert å være den mest effektive metoden for bedring av leseflyt, vil «Tempolex better reading» være en god tilnæringsmåte for bedring av engelskferdigheter uavhengig av hva som er god latin i engelskopplæringen for tiden.

For elever som har gode leseferdigheter på morsmålet kan programmet benyttes relativt selvstendig, men for elever som har lesevansker, leser marginalt på morsmålet eller er tidlig i sin engelskopplæring, er det avgjørende for resultatet at metoden **assistert repetert lesing** benyttes. Det vil si at bruk av programmet ledes av en kyndig person. I individuell bruk må en voksen person sitte ved siden av eleven, eventuelt med en liten gruppe elever. Erfaringer fra bruk av «Tempolex bedre lesing» er at barneveiledere kan være leseledere under forutsetning av at treningsopplegget ledes av en fagkyndig person. En tilleggsforutsetning for bruk av engelskversjonen er at barneveilederen har tilfredsstillende engelskferdigheter. Tilnæringsmåten er i noen sammenhenger også velegnet til gruppe eller klasseromsundervisning ved at en for eksempel øver lyder ved korlesing.

ØVINGSPRINSIPPENE FOR «TEMPOLEX BETTER READING», FLYTØVING.

Hvordan det øves er avhengig av hva en øver på:

Øving med ordlister: Øvingen baserer seg på stor grad av gjentakelse med økende tempo til ferdigheten er automatisert. Systemet tar opp data hele tiden, slik at en kan følge med på elevens utvikling dag for dag.

Når en ferdighet er automatisert kan eleven gjennomføre ferdigheten med minimalt bruk av intellektuelle ressurser og energi. Teknisk lesing, basisferdigheter i matematikk, norske språkllyder og engelske uttale er ferdigheter det er viktig at er godt automatisert. Godt automatiserte ferdigheter frigjør energi og intellektuelle ressurser.

I «Tempolex better reading» leser eleven en liste med lyder eller ord, så fort og riktig han kan. Listen leses **10** ganger, **30** sekunder hver omgang som i sum er en **økt**. Listen leses om igjen og om igjen, så mange **økter** som nødvendig, til den leses helt riktig og med et tempo på **80** til **100** ord per minutt, definert som flyt. Når flytmålet er nådd kan en si at

lydene/ordene er automatisert i elevens hjerne. Det øves typisk sett **2-3** økter per dag. En til to økter på skolen og en til to økter hjemme. Det vil si 5 minutter effektiv øving, i praksis 7-8 minutter, per økt. Flytkriteriene er satt lavere for første til tredje trinn, fordi det ikke vil være mulig for de yngre elevene, som leser svakt, å oppnå en leseflyt på 80 til 100-ord per minutt.

Det øves i to faser, **Etableringsfasen** og **Flytfasen: Etableringsfasen** for å etablere en ny ferdighet. **Flytfasen** for å overlære/automatisere ferdigheten. Når en øver for å forbedre (automatisere) en ferdighet en kan i noen grad fra før, begynner en direkte med **Flytfasen**. Prinsippet er at hjernen skal få så mange repetisjoner som mulig per tidsenhet (per minutt).

Ved øving på sammenhengende tekst benyttes repetert lesing. Programmet er forhåndsinnstilt på **45** (setninger) eller **60** (fortellinger) **sekunder**. Teksten bør leses minst fem ganger. Programmet tar opp data, men hovedhensikten er at tekstene leses for å bedre leseflyten, slik en gjør ved tradisjonell repetert lesing. Dersom eleven ikke rekker gjennom hele fortellingen før tiden er ute, begynner teksten på nytt slik at en fortsetter fra begynnelsen i neste omgang. De fleste vil da komme litt lengre for hver runde eller hver andre runde. (Dersom eleven ikke rekker gjennom teksten siste runde og har lyst til å lese hele, kan en stille inn leselengden på f.eks. 2 minutter og lese en siste gang, men uten å lagre resultatet). Rekker en mer enn den teksten som er tilgjengelig kommer teksten opp på nytt og eleven leser til tiden er ute. Programmet er stilt inn på 10 øvingsomganger. Det er bare bra dersom eleven vil øve 10 omganger, men dersom det er avtale om 5 så trykker en «Escape» oppe til venstre på tastaturet eller STOPP oppe til venstre på nettbrett. Når en leger å avbryte må en velge «Avslutt og lagre» for å ta vare på dataene i en statistikkfil.

Ved øving av bokstavlyder/uttale er det viktig at en først øver med etableringsfase, dvs. at lærer uttaler ordet først og eleven imiterer. I slutfasen av øvingen øves det flyt for å automatisere uttale. Læreren skal da bistå med å rette feil uttale. Retting foregår mellom noen av øvingsomgangene, ikke mens en øver. Det er også fullt mulig å øve med grupper, i kor. Fungerer best med grupper færre enn 10 elever. For elever med særlige utfordringer i engelsk er individuell øving best, men det kan også fungere i grupper på 2-4 elever. For individuell øving med 2-4 elever så kutter en ut feilregistrering. Læreren går kontinuerlig rundt og veileder. Her må en prøve seg frem for å se hva en får til å fungere.

En kan også øve med målsetting å øve inn fraser for å forbedre forståelse og aktiv bruk av det engelske språket. Slik øving forutsetter en viss leseflyt. Øving på leseflyt er her underordnet. Læreren kan også lese for å eleven og sammen øve på forståelse av teksten.

MER OM ØVNGSPRINSIPPENE

Etableringsfasen er et øvingsprinsipp som er særlig anvendelig når man skal øve inn lydene til bokstavene. En starter med å lære og å automatisere lydene til de 4 første utvalgte bokstavene:

Man starter Tempolex-appen og velger:

Tema 01 - Letters and sounds

Velg så **Katalog: «01 - The alphabet»**.

Velg så **Ordliste: «01 - Lettersound-abcd»**.

Øv på lydene til bokstavene til eleven(e) oppnår flyt. Øvingen gjennomføres på følgende måte:

Etableringsfasen (fase 1): Læreren presenterer en bokstav på dataskjermen / whiteboardet:

Lærer sier lyden (og peker på bokstaven) – eleven(e) gjentar – lærer gjentar

Ny bokstav presenteres. Prosedyren gjentas fortløpende for hver bokstav/lyd.

1. Eleven ser på bokstaven når lærer sier lyden til bokstaven.
2. Eleven deltar ved å se på bokstaven og samtidig si lyden.
3. Eleven ser på bokstaven når lærer sier lyden til bokstaven.

At prosedyren følges er avgjørende, for effektiv læring, fordi repetisjonene skal føre til at det i hjernen dannes nervebaner som linker sammen et visuelt bilde av en bokstav med et auditivt «bilde» av lyden til bokstaven. Dette er en systematisk opplæring av hjernen basert på mengdetrening.

I forkant og parallelt jobbes det på tradisjonelt vis ved at det øves på hvordan tale-apparaturen formes for å lage lydene, det vil si at eleven mottar undervisning om hvordan lydene uttales (lages med munnen), fortrinnsvis en og en lyd. Elevene «tørr-trener» på de aktuelle lydene (4 lyder) og veiledes til rett uttale, før øving av lydene ved hjelp av Tempolex starter. Slik undervisning gjentas i forkant av innføring av nye lyder og ved behov. Dette kan utmerket godt gjøres i gruppe, men det kan være enkelte elever som

har behov for individuell veiledning og trening. Her er det ikke spørsmål om å ha tid og ressurser. At det jobbes grundig og skikkelig med dette vil medføre store besparelser senere, da særlig i form av at flere går ut av grunnskolen med bedre engelsk-kunnskaper, både med hensyn til uttale og rettskriving, til glede og nytte for dem selv og til nytte for samfunnet. Bedre uttale ansporer også til større innsats i engelskfaget og følgelig bedre engelsk kunnskaper mer generelt.

Husk!: Det tar tid å automatisere lydene! Jobben som gjøres skal etablere ferdigheter som skal vare livet ut. Lykkes en, har det liten betydning om det tar 3 eller 6 måneder. Det avgjørende er at treningen lykkes. Slik situasjonen er i dag, så går alt for mange ut av ungdomsskolen og gjennom livet uten å ha et automatisert lydalfabet på engelsk. Det er viktig at øvingen er fokusert, intensiv og foregår flere ganger daglig. Det er det som skal til for å automatisere effektivt. Det tar mindre enn 10 minutter for hver øving.

Når en har øvd så lenge at eleven(e) begynner å kunne uttale lydene i listen riktig, går en over til å øve flyt.

Flytfasen (fase 2): I «Flytfasen» er det bare eleven som sier lydene det er øvd på i «Innlæringsfasen». I «Flytfasen» øves det til eleven oppnår flyt, det vil si til eleven oppnår flytkriteriet på 80-100 lyder pr minutt. Fortsett å øve til flytkriteriet oppnås stabilt i 3-5 dager, det vil si at eleven skal oppnå rekord mellom 80-100 lyder, hver dag i 3-5 dager. Flytkriteriet forutsetter at en har flere bokstaver på skjermen samtidig. 1. og 2. klassinger flest vil ha vansker med nå dette flytkriteriet. De kan også ha vansker med å forholde seg til flere bokstaver på skjermen samtidig. En bokstav på skjermen og et flytkriterium på 30-50 lyder per minutt er greit for 6-7 åringene. For 8 åringer kan en prøve flere lyder på skjermen og øke flytkriteriet til 40-60 lyder per minutt. Flytkriteriet gir ikke mening når en jobber i gruppe, men viktig å ha det som en pekepinn, slik at en husker på at det må jobbes til elevene presenterer lyden uanstrengt og med god flyt. Det vil også være nødvendig å plukke ut de elevene som ikke har like bra fremgang som den store hop og øve en ekstra økt per dag, i alle fall en periode. Faller eleven(e) tilbake til feil uttale i løpet av flytfasen repeteres hvordan lyden uttales. For enkelte elever kan det være nødvendig og gjeninnføre en periode med etableringsfase før flyt-treningen fortsetter. For noen er det nok å minne om lyduttalen mellom noen av omgangene når det øves flyt.

Når første liste er innøvd fortsett med de neste listene etter tur, på samme måten.

Starter en med denne type øving i siste del av første trinn, bør en øve en ny runde med flyt i løpet av 2. trinn. Gjøres dette grundig så skal lydene være automatisert livet ut. Noen

få har så store automatiseringsvansker at det kan være nødvendig med en ny runde senere.

ETTERORD

I perioden etter en oppgradering vil det være noen feil i ordlister og tekster. Det har sammenheng med at det er krevende å luke ut alle feil, og det er kostbart. Når noe er kostbart så ender sluttregningen hos kunden. Vi jobber aktivt med å holde prisene nede slik at flest mulig kan kjøpe tilgang. I forbindelse med at vi nå har frigitt «**Tempolex better reading, versjon 3.0**» har vi hatt en mer omfattende gjennomgang enn tidligere med mål å luke ut feil. Tross at versjon 3.0 er vesentlig mer omfattende enn versjon 2.0 er det totalt sett færre feil i versjon 3.0. I og med at vi leverer våre program via nettløsning kan feilene rettes raskt når vi oppdager dem. **Vi er svært takknemlige dersom du tar deg tid til å sende oss en e-post når du oppdager en feil. Vi trenger å få oppgitt Tema, Katalog og navnet ordlisten feilen befinner seg i og hva som er feil.** Feilen meldes bjorn.einar@tempolex.no

Tempolex sin tilnærming til læring har vært svært godt mottatt i visse kretser og i andre kretser har tilnærmingen vært oppfattet som kontroversiell. Tempolex legger stor vekt å benytte prinsipper som er veldokumenterte gjennom internasjonal forskning og pedagogiske erfaring. Når de tidlige versjonene ikke er optimale, så har dels med at det tar tid å utvikle god programvare og dels at det er økonomisk krevende. Svakheterne rettes gradvis opp etter hvert som programmet videreutvikles.

Det er med stor glede at vi nå registrer at stadig flere «tunge» fagmiljøer aksepter og endog roser vår tilnærming. Siden 2010 har jobbet for å nå frem med vårt budskap. Vi har hele tiden vært sikre på at tilnærmingen er riktig, og i tråd / automatisering av basisferdigheter, fra internasjonale forskningsmiljøer.

Vedrørende distribusjon av programmene, er systemet slik at kunden betaler en årlig leasing-avgift. Et abonnement inkluderer tilgang til forbedringer og nye versjoner av produktene uten noen form for merutgifter.

Se video for hvordan en kan øve: <https://www.youtube.com/watch?v=-OBdEldsigM>

Se følgende leseveileder for «Tempolex bedre lesing» for mer detaljer:

<https://www.tempolex.no/images/pdf/veilbedrelesing/omaa.pdf>

Se tekniske veiledere for innstilling av programvaren:

<https://www.tempolex.no/veiledere/administrator>

REFERANSER

Lyster, S.A.H. (2012). *Elever med lese- og skrivevansker*. Hva vet vi og hva gjør vi? Cappelen Damm AS. Oslo.

Meyer, M. S. & Felton, R. H. (1999). Repeated reading to enhance fluency: Old approaches and new directions. *Annals of Dyslexia*, 49, 283-306.